List 32. **NOVICE** Tečaj XXXV.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold, za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 8. avgusta 1877.

Obseg: Kje je mavec (gips) dober, kdaj in kako? — Gospodarske skušnje. — Gospodarska novica. — Strašni nasledki živinske bolezni. — Iz 40. odborove seje Matice Slovenske. — Šolska poročila koncem letošnjega šolskega leta. — Mnogovrstne novice. — Angora. (Dal.) — Ogerske finančne in druge razmere pa prevzetnost Magjarska. — Naš dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Kje je mavec (gips) dober, kdaj in kako?

Že čez 100 let je mavec kmetovalcem znan skor po vsem svetu, vendar je pravo znanje o tem jako koristnem gnojivu še zeló redko; zato treba,*) da o gori navedenih vprašanjih o njem govorimo.

Gotova resnica, katero trdijo skušnje vseh kmetovalcev, je: da gips ni gnoj za vsako njivo in za vsako rastlino; le za nekatere rastline, le za nekatero zemljo in za nekatere kraje ob pravem času je dober in posebno dober.

Kar se rastlin tiče, vsak umen kmetovalec vé, da se: 1) za navadno deteljo, in tudi za druge detelje: nemško (lucernsko), turško (esparseto) pohvaliti ne more; res, čudom to pospešuje mavec rast imenovanih detelj. 2) Poleg detelje koristi posebno grahu in vsemu sočivju, tudi ajdi. Žitom in turšici pa večidel ne pomaga nič. Hvalijo ga nekateri tudi pri oljnatih sadežih (pri lanu, ogeršici itd.); tù in tam ga hvali tudi kdo pri krompirju in drugem korenstvu, pa ni takih veliko. Gotove skušnje na Angleškem in na Francoskem pa so učile, da na senožetih s pahovko obsejanih se mavec kaj dobro obnaša, manj pa zda na navadnih travnikih.

Kako pa mavec pomaga senožetim: ali da trava po njem bolj raste ali da se bela detelja zaplodí, katere se res na gipsanih senožetih več vidi, to se dosihmal za gotovo povedati ne more. V Ameriki, sosebno v Mirilandu, gnojé z velikim pridom njive, kjer tobak pridelujejo.

Po vsem tem se vidi, da mavec posebno le takim rastlinam dobro tekne, ki imajo veliko nežnega in sočnatega perja in steblic, in očitno je tudi, da moč gipsa se posebno razodeva v obilniši rasti perja, s katero se pa tudi večidel obilniši zarod semena vjema.

Lastnost zemljišča. Vse skušnje pričajo, da mavec le tam dobro storí, kjer je 1) zemlja prhka, rahla, suha in ne plitva, 2) kjer se dobro gnojí, in 3) kjer že zemlja sama po sebi nima gipsa v sebi. Lahka, peščena zemljišča, ilovičin pesek, laporasta ilovica, peščena apnica, v suhih krajih in kjer je spodnji svet tak, da mokroto rad skozi spušča — to je svet, kjer se je moč gipsa najbolj potrdila. Kjer je pa svet težek, ilovnat, moker in mrzel, tam le malo zdá gips, ali celó nič ali je včasih še škodljiv. Malo zda tudi na zeló slabih, izmolženih njivah, čeravno je sicer zemljisče pripravno za gipsanje.

Kraj in vreme. V deželah, katere tako ležé, da je zavolj bližnjih velicih gozdov ali vodá podnebje bolj mokrotno, se zamore kmetovalec vselej bolj na korist mavca zanašati, kakor v suhih krajih. Od tod menda tudi pride, da na Angleškem, v severni Ameriki, v severni Nemčiji in na Českem sploh gipsa prehvaliti ne morejo, v marsikaterih druzih deželah pa ne tako.

Če mokro vreme koj po tem nastopi, ko je njiva gipsana bila, pomaga to gipsu hitro k moči, suša ga pa zadržuje. To je lahko razumeti. Moč gipsa se še le zbudí, kedar sta obstojna njegova dela — apno in žveplena kislina — v vodi, naj bo po dežji ali rosi raztopljena bila. Suh mavec je mrtva stvar, voda ga še le oživí raztopivši in razkrojivši njegova obstojna dela. Velike plohe pa niso dobre.

Kako in kdaj gre gipsati? Za deteljo in detelji enake rastline je takrat najbolji, ko so spomladi 3 do 4 palce (cole) visoke izrastle in da že popolnoma pokrivajo s perjičem zemljo. Poprej in pozneje ni tako dobro. Vendar nekatere skušnje učé, da tudi na pozno jesen in pozimi včasih tekne. Zgodaj zjutraj ali na večer — pravijo — je najbolje gipsati, da na rosnem perjiču ostane gips; drugi pa pravijo, da na tem ni nič ležeče, ali ostane na perji ali ne, in podpirajo to misel s tem, da tudi s semenom vred se dá gips sejati.

Kakošen naj je gips in v kolikošni meri? Navadno se jemlje gips, kakoršen se iz zemlje kopá, le da se v droben prah zmelje. Čem bolj je prah droben, tem bolji je, ker se hitrejši raztopí.

Žgani gips se loči od nežganega, da nima nič svoje vode v sebi, kakor uni, ki v 100 funtih ima 20 funtov vode. Žgan je tedaj zatega voljo za 5. del močnejši zato, ker je vodo zgubil. Novih lastnosti pa gips, če je žgan bil, ne dobí tako kakor apno, katero žgano ojstro, razjedno postane. Ker tedaj nežgani gips ni drugačen od žganega, bolj kaže kmetovalcem navadni nežgani mavec rabiti, ker je bolji kup od žganega.

Prava mera gipsa za oral (joh) se računi na poldrugi cent ali 2 centa. Kar se ga čez to mero potresa na oral, je potrata.

Lastnosti in moč mavca. — Mavec, ako je čist, ima v 100 funtih $32\frac{1}{2}$ funtov apna, $46\frac{1}{2}$ funtov

*) Namesti da pismeno odgovorimo gospodarju J. K. v M., naj damo odgovor v našem listu, da bere poduk vsak, kdor ga potrebuje. Vred.

žveplene kisline (hudičevega olja) in 21 funtov vode. Raztopljiv je, kakor smo že rekli, v vodi, toda 1 del gipsa potrebuje 460 delov, da se raztopí.

Ker v vseh rastlinah najdemo nekoliko apna in žveplene kisline, je iz tega očitno, da sta apno in žveplena kislina potrebna za rast rastlinam. Očitno je tedaj iz tega tudi, da je zemljišče nerodovitno, kjer zemlja teh redivnih stvarí v sebi nima. Če pa takemu zemljišču gipsa damo, mu damo rodovitnost, ker damo rastlinam to, česar potrebujejo. Ako pa zemljišče že samo po sebi gipsa ima (in večidel vsa zemljišča ga imajo), je gipsanje nepotrebno, ker že ima, kar mu damo, druzih gnojivnih stvarí razun apna in žveplene kisline pa gips v sebi nima.

Mavec pa je tudi takrat koristen za zemljišče, kedar le en del od sebe, namreč apno, zemljišču dá, ako zemlja apna nima v sebi ali premalo. Da je gips, kakor oskrbnik apna, rastlinam zeló koristen, se vidi iz tega, da tiste rastline, za katere je gips najbolji, imajo posebno veliko apna v sebi. Priča tega so, da v 1000 funtih detelje je 18 do 20 funtov, v zrelem grahu, grahorki itd. je 14 do 16 funtov, v ogeršici 12 do 13 funtov apna, — žita in sploh bilja pa imajo v 1000 funtih 4 ali 5 funtov apna.

Mavec pa more tudi po svojem drugem obstojnem delu, namreč po žvepleni kislini, zemljiščem koristen biti, ako je zemlja nima nič ali premalo v sebi. Priča tega so tiste skušnje, po katerih se je pokazalo, da tudi druge solí, ki imajo žepleno kislino v sebi, apna pa celó nič, kakor na priliko železni vitriol, imajo enako redivno moč v sebi, kakor gips, s katerimi v več krajih pri detelji namestujejo gips.

Mavec pa po žvepleni kislini more še po treh potih rastlinam koristen biti: 1) on srka amonijak in ga iz zraka vleče v zemljo; 2) on veže amonijak in ga zadržuje, da iz zemlje izpuhteti ne more; 3) on razvezuje amonijak, ker razkrojuje obstojne dele prstí. Če je tedaj, kakor smo gori rekli, gips rastlinam živež, ker jim naravnost daje žvepleno kislino in apno, moramo tudi vedeti, da jim je po svoji žvepleni kislini tudi zato koristen, ker ona nabira, veže in razvezuje tudi druge stvari (amonijak), ki so redivne. Če je tedaj gips od ene stani oskrbnik apna in žveplene kisline, je od druge tudi osrbnik amonijaka.

Če tedaj ob kratkem hočemo popisati moč gipsa, bi smeli rêči takole:

Redivna moč mavca obstoji posebno v žvepleni kislini (hudičevem olju), katera od ene strani v prsti amonijak razvezuje in ga rastlinam takrat podaja, kedar izdeluje perje in steblica, — od druge straní pa v rastlinah moč izbuja ali množí, da morejo amonijak iz zraka srkati, kedar jim je že obilo nježnega in sočnatega perjiča izrastlo.

Gospodarske skušnje.

* *Rman* (Schafgarbe) po mnozih skušnjah prežene muhe in brenceljne konjem in drugi živini tako gotovo, da to zelišče, ki ga vsak pastir pozná in povsod raste, veljá za najboljo pomoč zoper mrčese, ki živino včasih hudo nadlegujejo.

* *Da konji dobijo lepo svitlo dlako*, naj se jim, predno nastopi spomlad in predno nastopi jesen, kedar konji dlako menjajo, vsak teden dvakrat ali trikrat perišče lanenega semena skuha v 6 litrih vode, in taka lanena voda mlačna skozi 4 tedne piti daje. — Angleži, o katerih vemo, da so izvrstni konjerejci, svojim konjem navadno vsak dan po 2 funta lanénih préš dajejo med klajo.

Gospodarske novice.

* *Nova turšična bolezen.* — V mnozih časnikih gré novica, da v več krajih Ogerskega, Hrvaškega, Štajarskega, Koroškega, Kranjskega*) i. t. d. boleha turšica (koruza). Perje prihaja rumenkasto, steblo začne veneti in ne nastavlja storžev. Mnogo se je ugibalo, kaj neki je krivo te prikazni, pa še le zdaj so zapazili vzrok nove turšične bolezni. Našli so, da je neka, komaj vidljiva, višnjeva uš, ki se v veliki množini prime pod zemljo glavne korenine in njen sok popiva, tako, da steblo veneti mora. Nikjer drugod se na turšici ne nahaja ta mrčes, kakor na njeni glavni korenini. Plodna pa je ta uš tako, da je je kmalu cela njiva polna. Misli se, da je vzrok te nove prikazni letošnja velika suša, katera v nekaterih krajih neprenehoma že par mesecev traja.

Strašni nasledki živinske bolezni.

Strašna nesreča se je zgodila po vžitem mesu neke krave, ki je bila za vrančnim prisadom (Milzbrand) bolna. — V mestu Wurzen na Saksonskem je ondašnji mesar zaklal kravo z imenovano boleznijo in meso po navadi razprodal mestjanom. Po povžitem tem mesu je okoli 80 ljudí zbolelo, med katerimi so do onega časa, ko je bila ta nesreča prvikrat razglašena, trije odraščeni ljudje in en otrok umrli. Vse mesto je razburjeno, kajti v smrtni nevarnosti je še mnogo druzih ljudí, ki so od tega mesa kaj povžili. Preiskava umrlih je pokazala, da je bila kri mrtvih vsa ostrupena. Sodnija je dala mesarja hipoma zapreti in dalja preiskava bo razodela, kako je bila omenjena krava zaklana ali po ogledu mesogleda ali brez tega ogleda skrivaj. — „Novice“ so že večkrat svojim bralcem razkladale grozno nevarnost, če človek od govedi ali prešičev, ki so za vrančnim prisadom zboleli, meso, kri v klobasah ali kaj druzega od njih povžije. Tudi so že večkrat poročale o tacih nesrečah, ki so zadele posamezne ljudí; al take dogodbe, da je skoro celo mesto v smrtni nevarnosti, nismo še doživeli. Naj bi ta žalostna dogodba našim ljudém svarilo bila, da ne dadó zaklati take živine in potem jo povžiti, kajti tista kakor oglje črna in kakor kolomaz (šmir) gosta kri, ki se po žilicah zasede v meso in ves drob, je strašen strup človeku. Ker je pa vrančni prisad zlasti poleti o hudi vročini živini navadna bolezen, zato je treba posebno o poletinskem času paziti na mesarje, da ne zakoljejo kake take bolne živine ali da je zanikerni gospodarji ne dadó natihoma zaklati in mesa, ker ga prodati ne smejo, ne osolijo, posušijo in za domači vžitek porabijo.

Slovstvene stvari.

Iz 40. odborove seje „Matice Slovenske“

v Ljubljani 30. julija 1877.

Ko se je zbralo 12 odbornikov, je predsednik dr. J. Bleiweis pozdravil došle gospode in z ozirom na 1. točko dnevnega reda jih vprašal: ali hoté, da se po časnikih že razglašeni zapisnik zadnje (39.) od-

---

*) Do sedaj nimamo iz Kranjskega še nobenih poročil o tej uši turšici toliko škodljivi. Vred.

borove seje bere ali ne, se ve da vsacemu odborniku je zapisnik na razpolaganje v pisarni Matičini odprt. — Soglasni sklep je bil, da se čitanje opustí.

Potem poroča odbornik in „Matice“ tajnik A. Praprotnik o različnih Matičnih zadevah tako le:

„Od zadnje odborove seje, ki je bila 21. februarja t. l., pristopili so k „Matici“ ti-le gospodje: Žlogar Anton, kaplan v Mokronogu, — Lokar Jožef, pisar pri kmetijski družbi v Ljubljani, — Muri Anzelm, trgovec z lesom na Koroškem Jezeru, — Stritar Jožef, c. kr. gimn. profesor na Dunaji, — Lavtar Valentin, kaplan v Višnji gori, — Gerzin Matija, kaplan pri Fari na Kočevskem, — Užnik Ivan, profesor na realki v Trstu, — Flego Peter, škofov kaplan v Trstu, — šolska knjižnica v Blagovici, — Obran Lovro, kaplan v Dolu v Laški dekaniji, — Mohar Blaž, posestnik in župan v Škofji Loki, — dr. Arko Anton, okrajni zdravnik v Škofji Loki, — Pušl Tomaž, rokodelec v Doberlevesi in Omers Jožef, duhovnik v Trstu. — V glavni knjigi je sedaj zadnja številka 3124.

Umrl je prof. Ivan Tušek, velecenjeni slovenski pisatelj in bivši tajnik „Matice“. Naj mu blag spomin ostane v zgodovini Matičini!

Izmed dopisov, ki jih je „Matica“ zadnji čas sprejela, navajamo:

1. Gosp. Matija Dobršek, notarski koncipijent v Kozjem, nasvetuje, naj se v prihodnje tistim udom, kateri se za to oglasé in stroške plačajo, trdo vezane knjige pošiljajo.

2. Prvosednik c. kr. deželne sodnije v Ljubljani prosi, da bi se knjižnici Ljubljanske kaznilnice podarilo primernih Matičinih knjig.

3. Fr. Köke pošilja na ogled z Dunaja prve iztise novih zemljevidov, kateri so jako lično izdelani, in prosi, naj se mu izplača zaostali dolg.

4. Gosp. Gašper Križnik v Motniku pošilja 25 pisanih pôl „narodnega blaga“, največ raznih pravlic, ki jih je nabral v Motniku na, Vranskem in v Tuhinju, in želí za svoj trud nagrade.

5. Akademično literarno društvo „Hrvat“ (Clementinum) v Pragi prosi, da bi mu „Matica“ poslala en iztis vsake izdane knjige.

6. Učiteljsko društvo za Slovenski Štajer prosi, da bi se zaostale knjige (5. udov) podarile učiteljski knjižnici v Ljutomeru.

7. Gosp. Fr. Šumi nasvetuje, da bi Matica izdala djansko Rusko slovnico in sicer po nemški „Praktisch-theoretischer Lehrgang der russischen Schrift- und Umgangssprache nach der Robertson'schen Methode“.

8. Gospá Lujiza Pesjakova izroča svoj rokopis „v gozdu“ in piše, da je pripravljena „Matici“ izročiti svoje izbrane izvirne poetične in prozaične spise.

9. Gosp. Bož. Raič pošilja za „Časopis Matice slovenske“ dva spisa.

10. Gosp. Fr. Hubad, profesor v Ptuji, pošilja za „Letopis“ dva prevoda („Praznik pravoslavnosti“, „Cigani na Črnigori“) „Verske razmere v Bosni in Hercegovini“, „Sok“ in „Prisega na Črnigori“, in naznanja, da namerava posloveniti dobroznano italijanski roman Manzovijev „I promessi sposi“, ako bi ga „Matica“ hotela natisniti.

11. Smithsonianov ustav iz Wašingtona v Ameriki piše, da je prejel lanske Matičine knjige, za katere izreka svoje hvaležno pripoznanje.

12. Gosp. Fr. Peterlin vpraša, kaj je z njegovo zbirko narodnih povedek, ki jih je leta 1871. „Matici“ poslal in ki jih je v pregled dobil gosp. dr. Krek v Gradcu. Odgovorilo se mu je, da do sedaj se narodno blago še ni moglo za natis pripraviti, ker to dá veliko dela in tudi zato ne, ker gg. pregledniki še niso vsega pregledali.

13. Gosp. prof. Fr. Šuklje je poslal životopis „Palackega“, ki se je po sklepu odseka za izdavanje knjig gosp. prof. Vavrů-u izročil v pregled.

14. Gosp. Terstenjak je za Letopis poslal poslednji svoj spis „Slovanski elementi v Venetščini“.

15. Gosp. dr. Gestrin odhajaje iz Škofje Loke priporoča za tamkajšnjega poverjenika gospoda župana Moharja.

16. Gosp. prof. V. Urbas je poslal rokopis o Costovem životopisu.

17. Gosp. Miha Lendovšek, kaplan in katehet v Ptuji, pošilja zbrane spise Val. Orožna.

Kar je bilo v zadnji seji naročeno, dovršilo se je tako le:

1. Gospodje Parapat, Raič in Trstenjak so bili naprošeni, naj sestavijo načrt „Časopisu Matice slov.“ Naprošeni gospodje so to storili; njihove nasvete je potem odsek za izdavanje knjig v seji 2. maja obravnaval in določil, da se prvi list znanstvenega časopisa dá na svitlo in zarad tega po časnikih napravi poziv na naročbo in za pridobitev časopisu primernih člankov. — Do danes se je za ta list oglasilo 71 naročnikov, izmed katerih so nekateri tudi že naročnino vplačali vkup 24 gold. 50 kr. Mnogo naročnikov pa je odboru razodelo misel, naj se s tem listom počaka do novega leta, do tistega časa pa naj se naročniki še enkrat vabijo, da se jih oglasi vsaj toliko, da bi časopis s podporo Matice mogel izhajati.

2. „Potovanje okoli sveta“ v 80 dneh prestavlja g. Hostnik.

3. Rokopis „Zgodovine slovenskega slovstva“, ki jo je spisal g. prof. Julij pl. Kleinmayr, je odsek za izdavanje knjig povrnil pisatelju z željo, naj bi jo prenaredil in dopolnil; isto tako je odsek tudi vkrenil o Koroških narodnih pesmah.

4. Odsek za izdavanje knjig nasvetuje, naj bi se g. Parapatovemu spisu o Fr. Andr. Šegi natisnilo le nekoliko slik v Letopisu, da se svetu pokaže velika vrednost dél tega umetnika.

6. Životopis dr. Coste se že za natis pripravlja; tudi podoba dr. Coste je že gotova.

7. Zagrebškega gosp. prof. Marna rokopis: „Hrvatska slovnica“ dal se je v pregled g. M. Cigaletu in g. prof. Žakelju.

Knjige za leto 1877. se pridno tiskajo. „Letopisa“, ki bode obširen, je natisnenega že 8 pôl.

Tudi zemljevidi bodo kmalu gotovi.

(Konec prihodnjič.)

Šolske stvari.

Šolska poročila koncem letošnjega šolskega leta.

27. *Jahresbericht des k. k. Staatsgymnasiums in Görz 1877.*

Znanstveni spisi v tem sporočilu so: 1) „Neugriechische Volkslieder in deutscher Uebersetzung“; spisal dr. A. Luber; 2) „Popravki in dostavki k lanskemu spisu“: „O določevanji časa, poldnevnika itd.“; spisal prof. M. Vodušek. — Šolska statistika kaže to-le: Pripravljavnica za obe srednji šoli (gimn. in realko) je imela konec leta 54 (slov.) učencev. Prvi gimnazijski razred je bil na 2 oddelka razdeljen. V vseh 8 razredih je bilo 272 učencev; Slovencev 130, Italijanov 118, Nemcev 24 (prav za prav 14; ostali so se menda dali

le zapisati za Nemce). Razen obligatnih predmetov se je učila italijanščina za Neitalijane in slovenščina za Neslovence, — vsak teh 2 jezikov v 2 tečajih. (Čudno je, da sta imela oba italijanska tečaja samo 14 učencev, oba slovenska pa celó le 6 učencev). Učila se je dalje stenografija, petje, prostoročno risanje in slednjič telovadstvo (poslednje poleti). — Profesorjev, učiteljev in suplentov je bilo 18, katerih eden je stalno odpuščen (kot šolski nadzornik), dva sta bila bolehna (1 teh je umrl), 5 je bilo suplentov. — Šolnina je znesla na gimnaziji v 1. semestru 1300, v 2. semestru 1136 gold., skup tedaj 2436; v pripravljavnici pa v obeh semestrih 307 gld. 50 kr. — Štipendiji znašajo 4968 gld. 58 kr. — Gimnazij ima tudi svoj pomočni zalog znašajoč 2500 gold. (nominalnih), od katerih spada 1600 gold. k posebnemu „grof Gyulai jevemu" zalogu. — V „Andrejišči" (t. j. knezo-nadškofovo-Werdenberškem zavodu) je 47 gimn. učencev. — Učni pomočki so stali 892 gl., botaniškega vrta vzdrževanje pa 50 gld.

17. Jahresbericht der k. k. Oberrealschule in Görz 1877.

Na čelu temu sporočilu nahajamo za veščake in neveščake jako mikavni obširni spis g. prof. Fr. Erjavec-a: „Die malakologischen Verhältnisse der Grafschaft Görz". Od 114 straní, ki jih šteje letnik, obsega jih ta spis 82. Vvod pravi razpravi je popis Goriške dežele, katero je g. profesor večkrat vso prehodil. — Učiteljev je imela viša realka 16; med temi direktor in 7 profesorjev (1 odpuščen); suplentje so bili 4. — Nezapovedani predmeti so tisti, kakor na gimnaziji s tem razločkom, da slov. tečaja za Neslovence ni bilo (gotovo zarad pomanjkanja poslušalcev), pa tudi v italijanskem tečaji so bili samo 4 prostovoljci. — Po narodnosti je bilo v vseh 7 razredih 30 Nemcev, 127 Italijanov in 40 Slovencev, skup 197 učencev; v pripravljavnici pa (katera služi, kakor gimnazijska, obema srednjima šolama) je bilo 87 učencev (6 Nemcev in 81 Italijanov). — Šolnina znaša v obeh semestrih s pripravljavnico vred 2264 gold. 50 kr. — Štipendijev je samo 210 gold. — Za vsakošne učne pomočke se je potrosilo 1200 gld. Pridejan je letopisu pregled meteorologičnih opazovanj v l. 1876. na Goriškem opazovališču.

---

* Iz Novomesta došel je vredništvu iz častitih rok pojasnilo, da zarad bistvenih ovir v slovenskem jeziku za letošnje šolsko poročilo gimnazije Novomeške že izbrani članek ni prišel na svitlo, da tedaj po takem pritožba Novičnega referenta v 31. listu, ki gre na to, da „veje slovenščini nemili veter" dandanes v šolah, vsaj za gimnazijo Novomeško ni upravičena.

Zabavno berilo.

Angora.

Zgodovinski-romantičen obraz.

2.

(Dalje.)

Sultan pa zmirom lenobo pase v svojih sobanah, ni mu na mari svakovo svarilo, ne oznanilo vernega age, kateri je svojo vest in svoj nasvèt moral platiti sè smrtjo, ki mu je prizadela jo baš roka tega gospoda, tega „despota" (samosilnika), kateremu na ljubo je bojeval in krvavel v nerazmernem boji; že prodirajo šipi (pfeil) in streli v sultanove sobane, pa še zmirom gnjije, morda je že potratil vse svoje telesne in duševne moči o samopašnih radovankah, ali pa se posmehuje svojih emirov strahu. Čudovito, vendar čudovito je to! — Kazančić je iz svojega stranskega zakotja videl, da se neumorno jate za jatami podé k serajlu, že dvakrat je slišal, kako zmagoslavno vreščé uporniki, kako se njih vrisek razgrinja po zraku, lahko torej mane roci in radostno trdi: „Zgodilo se je! pregovoril je Brankovića, da je izdal domovino, in z izdajo je zmogel Srbsko; izdaja pogubila bode tudi njega — in umorí, izdala ga bode njegovih vojščakov blaznost, poginil bode pod njihovimi meči in buzdovami, kakor kak pes, a nihče ne bode zvedel, na katero stran so vetrovi raznesli prah trupa Bajazetovega, ki je samega sebe zval Ilderima. Božja pravica in Kriščeve vere slava je to, da nje vragi davijo drug drugega, hahoj!" — vskriknil je jako, popolnoma je bil zabil, kdé tako neprilično uzde prepušča svojej radosti; al to trenotje bi bil smel še glasnejše krikati, pa bi nihče ne bil slišal ga, a da je tudi kedo začul ga, veroval bi bil, da kavrin sam z njim vred vriščé; „hahoj!" — kriknil je Kazančić — „Bisurman morí Bisurmana, kedó bi se bil nadejal, da bode tako brzo, a še danes Srbska slavila svoje vstajenje?!" — začudil se je radostno preverjen in obrnil v Jefrema.

Ta je bil hladnejši nego vojvoda, prikimal je z glavo in opomnil: „Sam vidim, da je to poslednji dan sultanu in njegovih tovarišev; ali pa bode po trinajstih letih danes Srbske slave prvi dan, tega ne znam. Kaj začne Srbski ljud, ker je njegove vojščake Bajazet odpeljal iz domovine sebi na prid? — Kaj začnó vojščaki v daleki tujini, kristijanstvo sredi najgrozovitejših sovražnikov, brez vodnikov?"

„Ali brez vodnikov?!" — začudil se je vojvoda — in ponosno je vsklonil glavo.

„Vojvoda, ti ne znaš, da midva morebiti ne bodeva nikoli več videla svojih bratov; mesto je zaprto, saj si slišal, pazi, ti besneži" — dejal je in pokazal uporniške jate, ki so o glušečem vrišči korak za korakom pomikale se naprej, pa zadržane pomaknile se nazaj, kakor voda, ki se kroži v vrtinci — „ti besneži" — govoril je Jefrem — „slavili bodo svojo zmago s pobojem ubogih kristijanov, kolikor jih najdejo v Brusi, a ne daj Bog, da bi naše brate tam v taboru poplavil njih naval!"

„Ali so babe!" — razhudil se je Kazančić — „zakaj zaničuješ svoj narod, da bi mogel vdati se taki surovi množini?" — poprašal je, kar iskrile so se mu očí.

„Saj je že vdal se enkrat" — oponesel je Jefrem.

„Tej surovini se ni vdal še nikoli" — odbil je Kazančić — „potlačila jih je izdaja lastnih bratov, katerim je slaboglasni Branković bil načelnik. A ta, ki je osnoval izdajo, Bajazet, pa ta, ki je zavrgel slavo in sužnost odbrat si, Lazarjević, morda že zdaj-le izdihujeta vsak svojo dušo."

„Čuj, kaj je to, vojvoda?" — poprašal je Jefrem in vojvodo potegnil za levjo kožo, ki mu je visela ob plečih, da je zavehral Kazančić.

Od serajla, kjer je doslé razsajal najsilnejši hrup, nista slišala ničesar več, in tudi ti, ki so se tlačili in gnali k serajlu, pa so še daleč bili, i ti so umolknili, nehali so se riniti naprej, beseda „padišah!" je bila z grozo prešinila vse vrste.

„Ubili so ga, zdaj pa jih je strah krvavega čina, to je — to!" — opomnil je Kazančić brzo.

Jefrem ni opomnil ničesar, dvomljivo je odmajeval z glavo, kajti ni se mu ta nagli spremin zdel, da je nastopek zmagi, ki bi bila raji razmnožila njih besnost; ali so zadeli na kako neprestopno težavo.... ali pa so ne mara popolnoma onemogli? — znal je, Bisurman — kakor se hitro blasniški besno razvname, da se takourno zopet zaziblje v največo nemoč.

A ni se kanil. Že so bili sicer ovladali prvo in drugo dvorišče; že je le slabo še branila se verna sultanova straža njih navalu na tretjem in poslednjem dvorišči, od kodar bi se bili lahko brezi vsakojakega upora razkropili po vsem serajlu, da bi bili davili in morili po njem; že so njih strele prodirale v sultanove sobane, a ker so brzo, gotovo zmago videli že pred seboj, slavili so jo pred koncem boja s takim hrupom, da mu človek ne more primeriti ničesar, ni tigrovega rijevenja, ko plane na svojo žrtvo, ta pa omaguje pod njim. Ali nenadoma so utihnili, orožje omaguje, roke omahujó, očí se bulijo, glave se nagibljejo naprej, kakor bi se jim bila nenadoma prikazala kaka pošast, in o grozi kričé: „Padišah!“

Marsikedó je o svoji slučajni omamljenosti zgrudil se na tla med druge trupe, stražo je bila ojačila sultanova navzočnost in uporniška bojazen, zato je z novo močjo planila na-nje ter osvetila se jim zbog mnogih padlih tovarišev. Nihče se ne brani straži, njenemu streljanju, vsakdo je raji iskal, kako in kodi bi pobegnil nazaj, ali poslednji so pot jézili prednjejšim, mnogo, jako mnogo je poleglo jih, predno so najposlednejše jate zvedele, predno je po mestu razgrnila se upornikom strašna vest, da je prikazal se — „padišah, padišah sam!“

Orožje mečejo proč, tlačijo se jih celi korušlji nazaj, da marsikdo, ko prostor dobí okrog sebe, zdruznjen in mrtev zgrudi se na zemljo. Bajazet sedí na konji in mirno čaka na čelu svojim emirom in vojvodom, kedaj bodo vrata vsaj toliko prazna, da bi mogel odjezditi skozi nja; zdi se človeku, da je hladan, kakor bi ne zadevala njega morija, ki jo motrí; ali nenehoma nateza svojo brado, to, pa njegovo iskro okó, ki tako, kakor kak živ ogel igra mu v očnicah, priča buro, da razsaja v njegovi notrini.

Naposled so vrata bila prazna, le trupla so ležala okrog, krila so tla, kakor kak tlak, Bajazet je zbodel konja in sè svojim spremstvom vred je dirjal na vso sapo naprej; skakala so konjska kopita po trupih, pod njih težo hrskne zdaj kak črep, zdaj se odpró kake prsi in zazije njih notrina, a okrog mnogih kopit se motajo čreva, kakor kake krvave vrvi; Bajazet je prijezdil na sredo dvorišča, od kodar ni polovica upornikov ni pobegnila še. (Dal. prih.)

Mnogovrstne novice.

* *Nekaj malega o živenji Njih Veličanstva našega cesarja Franca Jožefa I.* — Ker so unidan nam „Novice“ poročale, kako živijo sv. oče papež, naj povedó svojim bralcem tudi, kako živi presv. naš cesar. Pozimi naš cesar vstaja ob 6. zjutraj, piše M. P. v Dunajskem „Welt-Blattu“, po leti pa blezu ob petih. Njegova postelja je priprosta, brezi vsakoršne „draperije“, navadno počivališče. Pri postelji ima majhno mizico, na njej stojí križ in ropotačica (wecker). Ta ropotačica je navita vselej, kedar Njih Veličanstvo sklene, da pojde na lov; o takih prilikah vstane vsak pot o ranem jutru. Duri v spalnico so ponoči odprte, stoprv v sosedni sobi gorí svetilnica, v tej sobi spí posteljnik (kammerdiener). Po deveti uri zvečer gre cesar spat, če ne slaví kake dvorske svečanosti, ali pa, če ne gre v gledališče; o posebnih prilikah hišini pové, kedaj želí vstati, zato da zná, kedaj mora zajutrek prirediti. Ta hišina je neka postarna vdova gospá, nje soprog je bil poštar Čapek, služil je cesarjevega očeta, pa je umorila ga neka nesreča — in cesar je zapuščeno vdovico vzel v svojo službo, dobrotna cesarica pa je v svoje varstvo vzela nje osirotela otroka in oba dala v žensko odgojilnico v Debling-u. Vsled navadnega zakona nosi ta hišina zmirom črno obleko, pa bel zastor, drugače oblečena ne sme biti, kedar je v službi. Poleg tega mora pokorna biti ostremu ukazu, da nikakor ne smé ogovarjati cesarja, temuč, če jo pokliče zvonec, mora tiho prikloniti se Njih veličanstvu, ko stopi čez prag njegove spalnice, in čakati, kaj jej ukaže. Tretji ukaz, ki mora verno biti mu vse bližnje cesarjevo služništvo, ta je le-ta, da noben služnik ne smé ne v svojem imeni, ne v imeni koga drugega nikakoršne prošnje ni ustmeno razodeti, ni pismeno oddati cesarju. Temu zakonu mora pokoren biti tudi životni služnik (leibkammerdiener), stari Hahnekamp, ki že mnogo let služi cesarja in ga spremlja o vseh popotovanjih. Hahnekamp je poštena Dunajska duša, z njim se cesar nemški razgovarja, njegovih tovarišev eden pa je Čeh, eden Oger; Njih veličanstvo se s Čehom razgovarja češki, z Ogri ogerski, trdé, da zato, da stanovitno govorí jezike glavnih narodov v svoji mnogojezični carevini. Hahnekamp se ponaša s posebnim zaupanjem, ki ga ima cesar do njega; cesar se z njim, predno se leže spat, rad razgovarja nekoliko minut. Najraji govorí z njim o vremenu bodočega dné. Cesarju je precej dosta do tega, ker pozná oblake in ume meteorologične prikazni; rad zvečer, kedar spí na Dunaji, stopi na pomole „Bellaria-Rampe“ in okó opré proti gorovju, pa pové, kako bode vreme druzega dne. Predno gré cesar spat, vselej poklekne in tiho moli in odmoli svojo večerno molitev. V tem nihče ne sme stopiti v spalnico, ter ga motiti. Te verske pobožnosti nikoli ne opustí, ali je domá ali na poti. Ko se cesar slači, ne smé mu pomagati nihče, svojo toaleto spreminja urno tako, da to iznenadja človeka; Njih Veličanstvo dobro zna, da red je vsega živenja duša: vojaški natančno obleko vselej položí na tisti prostor, kjer je vajen, da jo drugo jutro najde osnaženo. Varčne čitatelje, vse takove, ki imajo sami radi vse v redu, zanimalo bode gotovo tudi to, da zvedó, da ima cesar najnatančnejši red tudi v spreminjavi podnevne in ponočne obleke. — Cesar nima rad nikakoršne „medicine“, a če malo obolí, zdravi se s posebno zmernostjo, pa z domačimi zdravili.

* *Koliko je ljudstva na zemlji?* — Prebivalcev na zemlji šteje se sedaj 1 bilijon, 423 milijonov in 817.000, tedaj biva počez 28 ljudí na štirjaški milji. Evropa ima 309 milijonov in 178.000 ljudí, Azija 824 milijonov in 548.000, Afrika 199 milijonov in 921.600, Avstralija 4 milijone in 748.600, Amerika pa 85 milijonov in 519.800. Število prebivalstva se je leta 1876. od leta 1875. pomnožilo za kakih 27 milijonov. Prebivalci raznih Evropejskih držav se razdelijo tako-le: Nemčija ima 42 milijonov in 723.249, Avstro-Ogerska 37 milijonov in 700.000, Švica 2 milijona in 669.147, Holandija 3 milijone in 809.527, Belgija 5 milijonov in 336.634, Luksemburg ima 205.153, Evropska Rusija 71 milijonov in 730.882, Švedija 4 milijone in 383.291, Norvegija 1 milijon in 802.882, Dansko 1 milijon in 903.000, Francoska 36 milijonov in 102.921, Vélika Britanija 35 milijonov in 450.000, Španija 16 milijonov in 551.647, Portugalsko 4 milijone in 298.881, Italija 27 milijonov in 482.174, Monaco 5741, republica Audora 12.000, Evropejska Turčija 8 milijonov in 500.000, Rumuunija 5 milijonov in 73.000, Srbija 1 milijon in 377.060, Črnagora 190.000, Grška 1 milijon in 457.984 prebivalcev. Število prebivalcev Turčije v Evropi, Aziji in Afriki znaša 47 milijonov in 600.000, od katerih jih pride na Egipet, Tripolis in Tunis 20 milijonov in 500.000, na Azijo pa 13 milijonov. Rusija ima v Evropi in Aziji skupaj 86 milijonov in 586.000 ljudí; to število kaže, da je v Rusiji od 1875. leta 900.000 duš več. Prebivalstvo Britiške Indije

znaša 289 milijonov, v Kini 405 milijonov in v Japanu 33 milijonov in 299.014. Mesto London ima 3 milijone in 489.428 prebivalcev, Pariz 1 milijon in 851.792, Novi-Jork in Broklin 1 milijon in 535.622, Berolin 1 milijon in 45.000, Dunaj pa 1 milijon in 1999 prebivalcev.

* *Število duhovščine v Avstriji.* — Po „statistische Monatschrift" je leta 1875. bilo v Avstriji svetne duhovščine (to je, duhovščine zunaj samostanov) 19.003 z vštetimi bogoslovci; 88 pa je bilo vojaških duhovnov. Viših škofij šteje Avstrija 9 katoliških, 1 pa Grško-orientališke cerkve, — škofij katoliških in Grško-orientaliških 24, — 2 latinsko katoliška general-vikarijata, skupaj z 8649 farami, 1846 lokalijami, 1678 seminaristov v 32 seminiščih in 76 seminaristov zunaj seminišč. Od leta 1870. se je število far pomnožilo, in sicer latinskega in armeniškega obreda za 101, namreč od 6567 na 6668, — število far grškega obreda za dve, namreč od 1427 na 1429, — število grško-orientališkega obreda za 25, namreč od 316 na 341. Vzrok te pomnožitve izvira iz tega, da so se lokalije spremenile v fare in da so se tudi ustanovile nove duhovnije.

* *Grozna vročina na južnem Španjskem.* — Ondašnji časniki poročajo, da je zdaj na južnem Španjskem taka vročina, da tiči po zraku komaj še leteti morejo; v mestu Sevila pa se topi ulični tlak, ki je iz zemeljske smole (asfalta) narejen.

* *Luna bo mrknila 23. dne t. m. tako popolnem,* kakor je mrknila letos 27. svečana. Začne se 50 minut čez 9. uro, najbolj temna bo luna 48 minut po 11. uri, konec mrknenja pa je 46 minut po dveh druzega jutra.

Politične stvari.

Ogerske finančne in druge razmere pa prevzetnost Magjarska.

Leta 1873. je vodja splošne Ogerske kreditne banke. pl. Weninger, izdal spomenico, v kateri se nahaja ta-le stavek: „Če se Ogerska zbornica o sedanji finančni zadregi popolnoma preteklosti ne odpové, bo le pokazala, da Magjarski narod nima prav nobene zmožnosti osnovati in vzdržavati države, kakoršna mora biti dandanes. Vzrok finančnih zadreg na Ogerskem je to, da svoje močí sami previsoko cenijo. Te napake pri nas nimajo posamezni, ne ta ali ona stranka, ampak mi vsi jo imamo."

Te popolnoma resnične besede je Ogersko časnikarstvo pač oni čas cenilo; nadjati se je bilo zato, da bo nesrečna finančna politika Lonyayeva končana z njegovim odstopom. Tudi l. 1875. umrli J. Horn, ki se je mnogo pečal z umnim narodnim gospodarstvom, je leta 1873. v Ogerski zbornici po jako obširnih številkah dokazal, da finančna politika Ogerska, kakoršna je bila od leta 1868. do 1872., mora spraviti deželo na kant. Opominjanje obeh Ogerskih domoljubov je pa pri večini poslancev bilo klic upijočega v puščavi; niso ju poslušali. Dolgove delati — to je postala zadnja leta, kakor v Turčiji, tako tudi na Ogerskem národna odličnost. Lonyay, Kerkapoli, Gyczy in Szell, ki so zaporedoma bili finančni ministri, so imeli vsi napako Magjarskega naroda na sebi; bili so vsi prenapeti, in nasledek te prenapetnosti je bil ta, da so si prizadevali sila velike dohodke staviti v svoj deželni proračun ter se unanjim deželam bahali s tisto Ogersko mogočnostjo, ki se je bila zaredila v Ogerski državi in je mogla prikrivati ljudém pravo finančno stanje Ogrov.

Po omahovajoči notranji politiki Cislajtanije do l. 1873. je Magjarom še bolj greben zrastel, tako da so začeli misliti, da so v Avstro-Ogerski gospodje oni.

Se vé, da se je tem sanjarijam merodajnih krogov Ogerskih pridružilo še mnogo drugih napak in slabosti; med temi prva je znana lenoba Magjarskega naroda. Dandanes se mnogo govorí o razmerah na Turškem in splošno mnenje je to, da delavna ljudstva ondi so le uboge „raje" (kristjani). Pravijo, da je Turek dober vojak, dober lovec, sèm ter tjè celó dober trgovec, al da za nobeno pravo delo ni, ker je glavna slaba lastnost njegova lenoba. Prepričat se tega pa ni treba iti do Marice ali Bospora, vsaj tudi zemlja ob Donavi od vtoka Litave do Orsove in polje ob Tisi kaže nam isto. Ni nas volja preiskavati, ali so Magjari prijatelji Turkov zavoljo te obema narodoma enake lastnosti, ali zavoljo kaj druzega; eno pa je gotovo, namreč to, da so kraji, kjer prebiva čisto Magjarsko pleme, popolnoma podobni puščavam na Turškem. Zavoljo te lastnosti gre Ogerska država vkljub prizadevam posamesnih previdnejših mož zmiraj navzdol in bo najbrže skoro prišlo na kant.

Kako je stala Ogerska še l. 1867. in kako stojí zdaj! Imela je dobre uradnike, dosti dobro policijo in pred vsem krepek finančen stan. Če se pa dandanes ogledajo razmere na Ogerskem, kaže se revščina in usmiljenja vredno stanje. Ogerska prevzetnost je brž po sklepu Avstro-Ogerske pogodbe vse o Bachovi in Schmerlingovi dôbi ondi postavljene Avstrijske uradnike pregnala in s tem skazila ter razrušila vse uradništvo. Na njihovo mesto so prišli ljudje, katerih zasluga je bila edina ta, da so bili sinovi čistega Magjarskega plemena in nekaterim političnim mogočnjakom priljubljeni. Tako so se izbirali uradniki. O sodnijskih uradih nočemo nič govoriti. Že to, da noben Avstrijsk, pa tudi Nemšk denarni zavod noče nič opraviti imeti z Ogri in da menjice Ogerske na Dunaji ali drugje veljajo le, ako je podpisana na njih kaka firma iz Avstrije, je dokaza dovolj, kake so dandanes sodnije na Ogerskem. Kaj pa še le policijstvo! To je zmešnjava, ki je le na Ogerskem mogoča. Kakor sam Peštanski „Lloyd" poroča, zdaj v desetih okrajih zavoljo roparjev veljá nagla sodba. Ne preteče teden, da ne bi se celó po telegrafu slišalo iz Ogerskega, da je tu ali tam bila pošta napadena in oropana, da so cele trume roparjev kje klale ljudí in ropale blago.

To je sad Magjarske prevzetnosti in dokaz nezmožnosti za Magjarske državno gospodarstvo.

Naši dopisi.

Iz Zagreba 7. avg. — V nedeljo popoldne imeli smo tù tabor (ali po naše pučko skupštino), ki je namen imel kazati, da narod Hrvatski želí slobodo in omiko krščanskih ljudstev na Turškem, da ne mara za obstanek Turčije, da naj Avstrija ne bode njej na pomoč, ker propad Turčije ne samo ne škoduje Avstriji, temveč bil bi jej na korist, ako se s Hrvatsko združi Dalmacija, Bosna in Hercegovina. Zbralo se je ljudstva okoli 3000, in skupščina vršila se lepo in gladko, izvzemši impertinentni govor nekega Moeserja (alias Hinkovića, ki je ravnokar juridične šole dovršil in je sinek židovske rodovine), ki je zato, ker je napadal slovanstvo in Rusijo, izbudil tako burno nevoljo, da je po neprenehanih klicih „doli ž njim" moral zapustiti oder. Začel se je tabor s tem, da je dr. Mazzura čital odpis mestnega župana, s kterim se je dovolil tabor po odločenem programu, in je predstavil političkega komisarja. Potem je skupščina izvolila si gosp. Ivana Von-

čino za predsednika, ki je srdačno pozdravil skupščino, na krilko razložil predmet taborove razprave in prosil za lepo in mirno vzdržanje parlamentarnega reda. Poredoma so potem nastopili govorniki: dr. Mazzura, Folnegović, Moeser in Vojnović; vseh govori so bili navdušeno sprejeti, — le Moeser je moral sramotno odlaziti. — Izložbe Parižke se tudi naša dežela ne bode vdeleževala, vsaj je vlada prošnjo izložbenega odbora za dovolitev 6000 gld. odbila. Odbor se je na to obrnil do Ogerskega ministra kupčijstva, naj bi on iz tistih 150.000 gold., ki so dovoljeni za izložbo Ogerskih dežel, dovolil za Hrvatski del 6000 gld. Al odbor je dobil odgovor, da se za Hrvatsko more dovoliti le — 200 gold. Odbor, po taki beraški rešitvi razžaljen, namerava se na prihodnji deželni odbor obrniti, naj se on potegne za to, da Hrvatska dežela iz gori navedenih 150.000 gold. dobí primeren delež. Al podoba je, da tudi po tej poti se ne bo doseglo nič, zato bilo bi pač najbolje, da tudi mi popustimo izložbo izložbo biti, ki konečno ne bi donašala deželi nobene koristi, stroškov pa obilo. „Novice“ so unidan pravo rekle, da izložba, ki ima prihodnje leto zopet v Parizu biti, je le — „političen švindel“, s katerim Francoska vlada misli pozornost svetá zopet na tej poti na-se obrniti in Francozom nekoliko denarnega dobička nakloniti ter pomiriti nepokojne duhove.

Iz Varaždina 5. avg. — V kroniki mesta našega sta 31. dan julija in 1. dan avgusta zapisana s zlatimi pismenkami. Imeli smo, kakor čitatelji „Novic“ že vedó, prevzvišenega gospoda biskupa Strossmajera v našem ozidji. O prihodu slovesno sprejet z navdušenimi živio-klici je stanovanje vzel pri gosp. opatu Ilijaševiču, kjer ga je velika vrsta belo oblečenih deklic sprejela podavši mu krasni cvetlični šopek. Na večer serenada in bakljada pred stanovanjem njegovim. Drugi dan je ljubljeni gost pohodil cerkve in javna poslopja. Popoldne ob dveh je bil slovesen obed v kazališčini dvorani, pri katerem se je zdravica z zdravico vrstila z gromovitimi živio-klici slavnemu gostu. Zvečer je pevsko društvo „Vila“ njemu na čast napravilo veliki koncert, pri katerem je prvi sin domovine naše zopet videl, kako vdan mu je narod Hrvatski. Drugo jutro se je gospod biskup odpeljal v Križevce, vnovič pozdravljan z navdušenimi živio-klici. Ljubeznjivo obnašanje njegovo je neizbrisljiv vtisek napravilo v srcih vseh naših prebivalcev.

V Gorici 5. avg. — Pretekli četrtek smo imeli 3 škofe v našem mestu. Gost Nj. eksc. našega prečastitega knezo-nadškofa je bil gosp. prošt in pomočni škof Salcburški dr. Della-Bona (Goričan), kateri je zdaj nekaj časa v Ronkah pri svojem svaku (deželnem poslancu g. Dottori-u) in hodi v Tržiške (Monfalkonske) toplice. Drugi pa je gost naših oo. frančiškanov na Kostanjevici, došel je iz Albanije; njegovi podložniki so Miriditi. Težko stanje je prečastiti škof imel une dni kot posredovavec, ko je bil vpor med Miriditi. Zdaj potuje v Rim. Dne 2. dne t. m. (na porcijunkulo) je imel pontifikalno mašo na Kostanjevici. — Maturitatna preskušnja na žensk. učit. izobraževališči se je dobro končala. Vseh 5 kandidatinj jo je z dobrim vspehom prestalo. — Naša liberalna 2 časnika (demokratični (!) „Goriziano“ in zmérno-liberalni „Isonzo“) se jako olikano češeta; sosebno „Goriziano“ kaže se tudi v polêmiki, kar prav za prav je — namreč „škandalnika“. — Veseli nas, da je „Brencelj“ od mrtvih vstal; prvi list je dobro zabeljen. — Sloga!! V nekem dolgem sestavku v „Slovencu“ od 4. avgusta t. l. so mi zadele v očí neke besede, katerih misel je ta, da sedanji organ zedinjenih slovenskih Goričanov pred tiskom pregleduje odbor sestavljen iz duhovnih in svetnih udov. Kako resnično je to, kaže med sto rečmi tudi nek sestavek v omenjenem organu (v 2. predalu četrte strani štev. 31. od 3. avgusta t. l.) — Danes — ballo a Peuma!

Iz Loža. (*Vabilo k ljudski svečanosti*) dne 12. avgusta 1877. v spomin svoje štiristoletnice. Program tej svečanosti je: 1. Slovesen sprejem častitih gostov ob ½8. uri zjutraj. 2. Skupni zajutrek. 3. Slovesna sveta maša v mestni cerkvi ob 9. uri, pri kateri poje pevsko društvo Ljubljanske čitalnice z godbo Ljubljanske mestne kapele. Po maši obhajata dva para Ložkih mestjanov svojo zlato poroko. 4. Razhod častitih gostov po Ložki dolini, in sicer: Na grajske razvaline, ali na Križnogoro, v mrzlo jamo, v Staritrg ali v Šneperk, kjer bode svirala koncert Ljubljanska kapela v grajskem parku. 5. O poludné se zopet zberó častiti gostje v Starem trgu, od koder jih spremi godba v Lož. 6. Skupni obed v Ložu ob 1. uri. 7. Ljudska veselica po obedu na travniku, pri kateri pojo Ljubljanski pevci in predstavlja Ljubljansko telovadno društvo „Sokol“ mikavne vaje in „dramatično društvo“ gledališke igre. — Med tem se vršé različne ljudske igre. 8. Zvečer se zažiga umetalen in bengaličen ogenj. 9. Ples na treh za to pripravljenih odrih. 10. O polnoči poslovljenje od častitih gostov, kateri se vrnejo do železnice na postajo „Rakek“.

Pelje se v Lož po južni železnici do postaje: „Rakek“, kjer bodo pripravljeni vozovi, da prepeljejo častite goste v Lož in tudi nazaj. Pri vodstvu južne železnice se je vložila prošnja za znižanje vožnje. Ugoden odlok se vsak čas pričakuje in ko pride, se dotične izkaznice takoj razpošljejo.

Mestno županstvo v Ložu.

Iz št.-Ruperta, 25. julija. (*Požar in prošnja.*) V ponedeljek, 23. julija okoli poldne, se sliši z bližnje Vesele gore žalostno zvonenje. Ogenj se je bil v nekem dimniku v vasi Rakovniku vnel ter je v kratkem času deveterim gospodarjem poslopja vpepelil. Nekterim je čisto vse pogorelo. Postali so reveži. Znana je milosrčnost slovenska, da pri vseh nezgodah rada pomaga, če tudi z malimi darovi; naj bodo toraj Rakovniški pogorelci priporočeni milim srcem, in ako kdo vtrpi kak dar dati za nje, naj ga blagovoli ali naravnost na podpisanega poslati ali izročiti sl. vredništvom slovenskih časopisov, ktere prosimo, naj bi te-le verstice ponatisniti blagovolili. *Al. Košir*, župnik.

Tej prošnji dodamo še sledeče poročilo: Ogenj je nastal 23. julija med 11. in 12. uro dopoldne v hiši posestnika Mihaela Zupančiča; misli se, da je iz dimnika kaka iskra padla na slamnato streho, ki je zavoljo velike suše brž v ognji bila; ogenj je iz hiše nagloma segel v bližnji pod, 2 hleva in pa kozolec, od tod pa se je razširil na sosedne hiše in druga poslopja tako hitro, da ni bilo mogoče skoro nič rešiti, čeravno so kmalu prihitele gasilnice iz Mokronoga, Št. Ruperta, Mirne in Trebnega na pomoč. Škoda se ceni na več kakor 14.000 gld.; pri Graški zavarovalnici so le 4 posestniki zavarovani. V tej veliki nesreči je še sreča le to, da noben človek in nobena živina ni zgorela.

Iz Ljubljane. (*Tabor v Udmatu*) 21. dne t. m. nameravana ni dovoljen. C. k. okrajno glavarstvo Ljubljansko je v zadnjem našem listu razglašeno prošnjo z odpisom 4. dne t. m. št. 9101 tako-le rešilo:

„Vašo prošnjo za dovolilo, tabor 12. avgusta 1877 sklicati, pri kateremu bi se sklepala resolucija: „Na korist civilizacije in občega izobraženja kakor na korist Avstrije bi bilo, da bi edina teokratična mahomedanska država v Evropi nehala in da bi stopile mesto nje v život deloma samostalne krščanske države, deloma pa naj bi se zjedinili tisti deli, ki mejijo na naše cesarstvo

s trojedno kraljevino (Hrvatsko, Slavonijo in Dalmacijo) v jedno telo pod vladarstvom prejasne Habsburške dinastije", c. k. okrajne glavarstvo ne vsliši in gledaje na to, da je avstro-ogerska država z vsemi državami v miru in da se rusko-turški vojski nasproti čisto nevtralno drži; gledaje na to, da se bi s to nevtraliteto nikakor ne vjemalo to, ko bi se dalo privolenje sklicati tabor, pri kateremu bi se resolucija o razrušenju in o odtrganu posamesnih del deržave, ki z avstro-ogersko v miru živi, sklepalo; gledaje na to, da po tem takem bi ta resolucija djanja oživeti zahtevala, ki so splošnemu prizadevanju za ohranjenje mirú ravno nasproti, in zadnjič gledaje na to, da bi ta potem zbeganje in nemir v občinstvu napravila in nezaupanje v vladne naredbe izbudila in ker bi pa to javni blagor v navarnost pripraviti znalo — se na podlagi §. 6. postave od 13. Novembra 1867 ta tabor prepové. — Zoper to odločbo se sme po §. 18 rečene postave pritožba na vis. c. k. deželno vlado v 8 dneh vložiti."

Ni nas volja, pretresati danes motive po katerih c. k. okrajno glavarstvo ni dovolilo od ljudstva našega željno pričakovanega tabora Udmatskega, ker se nadejamo, da bodo rodoljubi zoper ta odlok rekurirali na c. k. deželno vlado, kazaje, da je vendar prečudna ona „dvojna mera", po kateri se Hrvatom dovoljuje, kar se nam prepoveduje, ki ž njimi vred imamo na korist Habsburške monarhije identične interese. In kdo neki je provociral potrebo sedanjih ljudskih izjav na Hrvatskem in Slovenskem? Kdo drug kot Magjari z divjim hujskanjem v svojih taborih brez konca in kraja, v katerih se Slovanom sovražna peščica Magjarskega naroda proti veliki večini Avstriji zmirom zvestih Slovanov drzne vladi kazati, da je Turčija s zverinskim svojim obnašanjem proti Jugoslovanom na iztoku Avstro-Ogerski politična potreba!! Tem bolj pa se moramo čuditi, da nam tabor ni dovoljen, ker Zagrebški časniki poročajo, da je ban Hrvatski, načelnik deželne vlade, prijazno sprejel deputacijo, ki mu je izročila taborovo resolucijo, in obljubil, jo izročiti ministerstvu vnanjih oprav, prepis njen pa cesarju samemu. — Na lajanje tukajšnjega „Turškega lista" ni vredno besedice odgovoriti, ker je po njegovih neprenehanih ekspektoracijah preočitno, da on že komaj čaka, da bi Turek razvil „prerokov prapor" za pokončevanje vsega, kar nosi ime Slovana.

— Deželni zbor ne bode, kakor se je mislilo, že sklican ta mesec, pa tudi menda še prihodnji mesec ne, če ostane pri temu, da se državni zbor začne 3. septembra.

— Deželni glavar vitez Kaltenegger se je v Ostende podal v morsko kopel.

— Sklep deželnega zbora, da se leta 1878. pobirajo za deželni in zemljišno-odvezni zaklad 20% priklade na direktne davke in na vžitnino od mesa, vina in od vinskegz sadnega mošta, je potrjen na Najvišem mestu.

— (*Odbor družbe kmetijske*) je vpričo vladinega zastopnika pl. Fladunga v nedeljo imel sejo, v kateri je bilo konečno določeno, kako se bode 11. oktobra v Novomestu vršila delitev premij za govejo živino. Program se kmalu razglasí. — V tej seji se je obravnal tudi dopis podružnice Vipavske, katera namerava 8. septembra napraviti javno tombolo z izsrečkanjem kmetijskega orodja in pa z razstavo Vipavskega vina, pri kateri se bode tudi vino ondašnje vinske šole za pokušanje proti primerni plači razstavilo.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja. — Presvitli cesar se je včeraj namenil podati v Išel, da se ondi snide z Nemškim carom. Ta shod ni brez pomembe za izgotovljenje stališča Avstrijskega o Rusko-turškem boji. Nemčija je z Rusijo o vsem edinih misli.

— 6. dne t. m. je bilo posvetovanje v državnem finančnem ministerstvu, kako naj bi se, čeravno se armada Avstrijska zdaj ne spravlja še na noge, posojilo zagotovilo onih 26 milijonov gold., ki bi jih Avstrija in Ogerska potrebovale v slučaji mobilizacije. Zajem ta se hoče vzeti od zavodov „Kreditanstalt" in pa „Bodenkredit-Anstalt."

Galicija. Iz Levova. — Policija je prepovedala tabor, vendar je bil tabor tukaj. Poljaki so zakleti sovražniki Rusov, zato je tudi v tem tabor vel protiruski duh. Govorniki so različne otrobe vezali; tako, na primer, so trdili, da Rusija hoče Jugoslovane prav pod tisti jarm spraviti kot Poljake itd. Kedaj neki bode ta narod popustil sanjarije samostojne države, po katerih odbijajo vsako vzajemnost slovansko!

Iz Rusko-Turškega bojišča. — 30. julija so imeli Rusi pri Plevni nesrečo. Čeravno Turki prav za prav niso zmagali, ker so Rusi ostali v svojih pozicijah, so Rusi vendar zgubili okoli 6000 mož. To pa jih ni nikakor vstrašilo, ker navdušenost vojakov je velikanska. Isti in drugi dan je general Gurko potolkel Sulejmanove čete pri Jenisagri, Žugali in Eskisagri, potem pa, ko je Sulejman prišel z vso svojo armado, se je umaknil mu na Balkan. Vzrok teh nesreč, ki pa nikakor še nič ne izdajo, je bil ta, da je Rusov še premalo na tem kraji in da niso vedeli števila Turkov, zato gredó zdaj dan za dnevom nove čete na bojišče. Car je sklical 188.000 domobrancev, nad čemer je velika navdušenost po vsi Rusiji. Vojskovanje se je tedaj hipoma presukalo in skušnja pri Plevni bo Rusom v veliko korist. Prijateljstvo med Prusi in Rusi je veliko, v Moskvi, pravem glavnem mestu Rusov, napravljajo cesarju Viljemu in Bismarku krasna darila.

Naj tu posnamemo članek Berolinske „National-Zeitung" o Ruskem vojevanji. „Po zadnjih dogodbah — piše ta list — se je pokazalo, da je namestu sedanjega političnega treba vojaškega vojskovanja. Dosedanje postopanje je bilo caru zato po volji, ker je težko pričakoval vspehov, katerih pa ni bilo tako naglo, če bi bili bika za roge prijeli. Car Aleksander bi bil pa rajši prišel do cilja tako, da bi se bilo kolikor mogoče malo krvi prelilo in da bi bil Turčijo prisilil k miru. To je pač ljudoljuben namen, a reč se je naglo drugače zasukala. Carja morda to boli, ali zdaj je treba druzega načela, ki sloní edino na strategičnih ozirih, in spoznanja tega celo car sam ne bo mogel več vbraniti. Iznenadenja tega ne bi bilo, ako bi bil car ostal, kakor so mu svetovali, v Carskem selu ali v Moskvi tako dolgo, da bi bila Silstrija padla in Šumlja popolnoma zajeta.

„Presse" pa piše: „Zopet se je pokazalo, da se more o vojskinem času le vojskovati, ne pa politizirati, ne le strašiti, ampak vdariti. Car in Gorčakov bi bila s političnim vojskovanjem, ki meri na to, ostrašiti in prenagliti sovražnika, pozneje bolj ko zdaj o začetku mogla škodovati, zato je spametovanje pri Plevni za Rusijo velike koristi. Le v tem, da je car koj v začetku vojske ob moč pripravljen, je gotovost poznejših Ruskih zmag, le po spoznanji te resnice je razumljivo velika navdušenost, ki je šinila v Ruski narod po zgubljeni bitvi pri Plevni."

Odgovorni vrednik: **Alojzi Majer.** — Tisk in založba: **Jožef Blaznikovih dedičev** v Ljubljani.